

Lausunto hallituksen esitykseksi laiksi kilpailulain muuttamisesta (Diaarinumero VN/32496/2021)

Hallitus esittää, että yrityskauppojen ilmoituskynnyksiä alennetaan. Lisäksi esitetään, että jatkossa liikevaihtorajat perustuvat Suomesta kertyneeseen liikevaihtoon eikä maailmanlaajuiseen liikevaihtoon. Käytännössä näiden muutoksien ansiosta Kilpailu- ja kuluttajavirastolla (KKV) olisi aikaisempaa useammassa tapauksissa mahdollisuus arvioida ja estää yrityskaupan kielteisiä vaikutuksia markkinoiden toimivuuteen sekä markkinoiden keskittymisestä aiheutuvaa kuluttajahaittaa. Lisäksi esitetään lainsäädännön korjaustoimena muutamaa säädöshuoltotoimea.

Yleisesti ottaen esitettyä ilmoituskynnyksen alentamista ja muita kilpailulain muutoksia voidaan pitää oikeansuuntaisina, mutta riittämättöminä toimenpiteinä. Kilpailun, markkinoiden toimivuuden ja kuluttajien aseman edistämiseksi KKV tarvitsee vielä selvästi vahvempia välineitä.

Markkinoiden keskittyminen lisää yritysten markkinavoimaa ja tällä tavalla tarjoaa niille mahdollisuuden nostaa tuotteidensa hintaa ja lisätä katteitaan kuluttajien hyvinvoinnin kustannuksella. Joissakin tapauksissa yrityskauppa siis merkitsee tulonsiirtoa kuluttajilta yrityksen omistajille. Yrityskauppalvonnalla pyritään estämään tuollaisia kuluttajan vahingoksi tapahtuvia tulonsiirtoja.

Taloustieteessä on aikaisempaa enemmän korostettu sitä, että kilpailun edistämisessä on kyse vielä suuremmasta kysymyksestä kuin kuluttajien ja yritysten omistajien välisen eturistiriidan säätelystä. On kiinnitetty huomiota siihen, miten yritysten välinen kilpailu vaikuttaa yritysten innovointikannustimiin (Aghion ym., 2005; Boone, 2001), talouden uudistumiseen ja tuottavuuden kasvuun (Aghion ym., 2021). Lisäksi yritysten välisen kilpailun puutteella voi olla kielteisiä vaikutuksia työmarkkinoiden toimintaan (Naidu ym., 2018), johtamisen laatuun (Scur ym., 2021) ja tätä kautta mm. työhyvinvointiin (Bloom ym., 2009).

Onnistuessaan kilpailupolitiikalla voi siis olla laajoja ja dynaamisia vaikutuksia, mikä tarkoittaa nopeampaa tuottavuuden kasvua, talouskasvua ja parempaa hyvinvointia kaikille väestöryhmille, siis myös yritysten työntekijöille ja omistajille. Kirjallisuudessa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että yrityskauppa voi olla toimivan johdon intressissä joskus jopa silloin, kun se ei ole ostavan yrityksen omistajien edun mukaista (Moeller ym., 2005). Joskus yrityskauppalvonta tai muut yrityskauppoja rajoittavat säädökset voivat siis olla jopa yritysostoa suunnittelevan yrityksen omistajien etu (Becht ym., 2016).

Edellä esitetyt näkökohdat kertovat siitä, että punnittaessa yrityskauppalvonnasta kustannuksia ja hyötyjä keskenään monet hyödyt jäävät helposti huomiotta, koska ne tulevat huomattavalla viiveellä ja tapahtuvat erilaisten epäsuorien, vaikeasti mitattavien mekanismien välityksellä.

Hallituksen esityksen suurin puute on siinä, että siinä Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ei tarjota ns. otto-oikeutta eli oikeutta ottaa käsittelyyn myös sellaisia yrityskauppoja, joita ei tulisi käsittelyyn ilmoituskynnyksen perusteella, mutta jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti markkinoiden toimivuuteen ja aiheuttaa kuluttajahaittaa.

Ratkaisu jättää esityksestä otto-oikeus pois on hämmentävä ainakin neljästä syystä. Ensinnäkin, kuten esityksen perusteluissakin kerrotaan, Suomessa on monia toimialoja ja paikallisia markkinoita, joissa on tapahtunut ja luultavasti on tapahtumassa sellaista haitallista keskittymistä, joihin ei voitaisi puuttua edes esitetyillä alennetuilla ilmoituskynnyksillä. Sote-uudistuksen jälkeen otto-oikeuden tarve luultavasti pikemmin lisääntyy kuin pysyy samana. Toiseksi otto-oikeus on käytössä esimerkiksi Ruotsissa. Siellä saadut kokemukset puoltavat otto-oikeutta. Kolmanneksi, kuten perusteluissakin todetaan, jos KKV:lle tarjottaisiin otto-oikeus, ilmoituskynnykset voisivat olla tässä esitettyä korkeammat, mikä osaltaan vähentäisi kustannuksia yrityksissä ja julkisella sektorilla. Neljänneksi otto-oikeudesta yrityksille aiheutuvaa epävarmuutta voidaan merkittävästi vähentää monilla täydentävillä rajoituksilla. Näin oikeudellisesta epävarmuudesta yrityksille ja kansantaloudelle aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisena suhteessa niihin hyötyihin, joita otto-oikeus tuo kansantaloudelle ja kuluttajille.

Hämmennystä lisää vielä se seikka, että nuo kaikki neljä edellä esitettyä näkökohtaa on esityksessä sangen selkeästi ja vakuuttavasti selostettu.

Helsingissä 10. päivänä elokuuta 2022

Mika Maliranta
johtaja
Työn ja talouden tutkimus LABORE

Kirjallisuutta

- Aghion, P., Antonin, C., & Bunel, S. (2021). *The power of creative destruction*. Harvard University Press.
- Aghion, P., Bloom, N., Blundell, R., Griffith, R., & Howitt, P. (2005). Competition and innovation: An inverted-U relationship. *The quarterly journal of economics*, 120(2), 701-728.
- Becht, M., Polo, A., & Rossi, S. (2016). Does mandatory shareholder voting prevent bad acquisitions? *The Review of financial studies*, 29(11), 3035-3067.
- Bloom, N., Kretschmer, T., & Van Reenen, J. (2009). Work-life balance, management practices and productivity. Teoksessa R. B. Freeman & K. L. Shaw (Eds.), *International differences in the business practices and productivity of firms* (pp. 15-54). University of Chicago Press.
- Boone, J. (2001). Intensity of Competition and the Incentive to Innovate. *International Journal of Industrial Organization*, 19(5), 705-726.
- Moeller, S. B., Schlingemann, F. P., & Stulz, R. M. (2005). Wealth destruction on a massive scale? A study of acquiring-firm returns in the recent merger wave. *The journal of finance*, 60(2), 757-782.
- Naidu, S., Posner, E. A., & Weyl, G. (2018). Antitrust remedies for labor market power. *Harvard law review*, 132(2), 536-601.
- Scur, D., Sadun, R., Van Reenen, J., Lemos, R., & Bloom, N. (2021). The World Management Survey at 18: lessons and the way forward. *Oxford Review of Economic Policy*, 37(2), 231-258.

